

FOREIGN POLICY OF GREAT BRITAIN – AFTER THE MILITARY DEFEAT OF FRANCE IN 1940, ACCORDING TO THE ROMANIAN NAVAL AND MILITARY ATTACHÉ IN LONDON

Marusia Cîrstea, Associate Professor, PhD, University of Craiova

Abstract: *The article entitled Foreign Policy of Great Britain – after the military defeat of France in 1940, according to the Romanian naval and military attaché in London covers both the main objectives of British diplomacy – namely: a) the refusal of any compromise with the Axis powers; b) eradication of fascism and the right of people to be free – as well as urgent measures taken by the British government to defend England and its transformation “into a real fortified area”.*

Keywords: *Great Britain, France, the Axis Powers Winston Churchill, Gheorghe Șt. Dumitrescu (military and naval attaché in England)*

La începutul lui iunie 1940, Winston Churchill a ținut în Parlament un discurs celebru, în care a declarat: „Nu ne vom preda niciodată”¹. Căderea Franței, la sfârșitul lui iunie 1940, a făcut din Anglia „o ultimă fortăreață a libertății, împotriva <<mareei cafenii care se năpustește asupra Europei>>”². Primele consecințe ale înfrângerii franceze nu au întârziat să se facă simțite pe plan internațional: prima acțiune a fost întreprinsă de URSS contra statelor baltice și României; apoi Bulgaria și Ungaria au revendicat și ele teritorii românești; această profundă transformare a hărții Europei fiind consfințită de către germani prin semnarea, la 27 septembrie, a Pactului tripartit (între Germania, Italia și Japonia).

În iulie 1940 Hitler a lansat o nouă „ofensivă a păcii”; el era dispus să garanteze securitatea Imperiului britanic în schimbul recunoașterii de către Marea Britanie a cuceririlor Germaniei în Europa. Această tentativă de apropiere de Anglia ar fi avut anterior și alte încercări – după cum susținea Gheorghe Șt. Dumitrescu*, atașatul militar și naval la Londra:

a) *Înainte de căderea Guvernului francez Reynaud* când s-ar fi dus la Stockholm negocieri între reprezentanții francezi (nu se știe dacă reprezentau Guvernul Reynaud sau erau emisarii Mareșalului Pétain, D-lor Laval sau Baudoin), unii reprezentanți englezi „complet neautorizați” și reprezentanți ai Reich-ului³. Aceste negocieri au fost rupte în momentul prăbușirii frontului francez.

¹Jean-Baptiste Duroselle, *Istoria relațiilor internaționale. 1919-1947*, vol. I, Editura Științelor Sociale și Politice, București, 2006, p. 201.

²Serge Bernstein, Pierre Milza, *Istoria Europei*, vol. 5, *Secolul XX (din 1919 până în zilele noastre)*, Institutul European, Iași, 1998, p. 143.

* *Gheorghe Șt. Dumitrescu* (n. 16 octombrie 1888, București – m.? Londra) a ajuns până la gradul de contraamiral – a absolvit Școala Militară de Artilerie, Geniu și Marină din București (1 iulie 1909) și a urmat cursuri speciale în Anglia (15 mai 1920 – 10 mai 1921). Fiind un bun cunoscător al limbilor franceză, germană, italiană, bulgară și engleză a fost numit atașat militar și naval în Anglia (1935-1941) și acreditat atașat naval în Franța și Italia. (vezi: Marusia Cîrstea, *Atașați militari români în Marea Britanie (1919-1939)*, Editura Universitaria, Craiova, 2009, p. 303; Marian Moșneagu, *Dicționarul marinarilor români*, Editura Militară, București, 2008, p. 159-160; Marusia Cîrstea, *Comandori aero-navali români la Londra: Ermil Gheorghiu și Gheorghe Dumitrescu*, în „Analele Universității din Craiova”, Seria Istorie, an XVI, nr. 1(19)/2011, Editura Universitaria, Craiova, pp. 157-164).

³ Arhiva Ministerului Afacerilor Externe al României, București (în continuare, se va cita: A.M.A.E.), fond Londra, vol. 267, nepaginat.

b). Prin intermediul Ambasadorului extraordinar englez în Spania – Sir Samuel Hoare – căruia Guvernele german și italian – prin intermediul Spaniei – i-au transmis condițiunile lor. Condițiunile n-au fost acceptate. Se spune că ele cuprindeau: retrocedarea coloniilor germane, cesiunea Congo-ului belgian, demilitarizarea și internaționalizarea Gibraltarului, Maltei și Suezului, Condominium în Maroc, Egipt și Iraq, și paritate navală între Anglia și Axă⁴.

c). După eșecul de la Madrid, Germania a încercat să transmită Guvernului Chamberlain, Simon etc., un „*memoriu special*” servindu-se de oficiile unei înalte personalități londoneze. Și această încercare a eșuat însă. Se afirmă că rezerva Guvernului britanic se datorește următoarelor: credinței ce au conducătorii britanici – credință confirmată de părerile experților militari – că Anglia e capabilă să reziste invaziei și chiar să ia ofensiva pe continent; faptul că prăbușirea frontului francez a creat o situație următor căreia Anglia nu mai putea conta să obțină condițiuni acceptabile de la germani; credinței engleze că ocuparea Norvegiei, Cehoslovaciei, Belgiei, Olandei și Franței va crea Germaniei o situație destul de grea care va duce inevitabil la complicații de care Marea Britanie va ști să profite”⁵.

Totuși, în plan extern – subliniază atașatul militar Gh. Șt. Dumitrescu – situația strategică generală continua să fie favorabilă Marii Britanii, pentru că „Deși a pierdut colonia *Somalia Engleză* din Golful Aden, a câștigat în schimb coloniile din Africa ecuatorială franceză care s-au aliat generalului de Gaulle. Prin ocuparea Somaliei Engleze de către Italia Anglia a pierdut mai mult din punct de vedere al prestigiului decât din punct de vedere militar. Pe de altă parte, coloniile franceze din Africa ecuatorială completează o barieră de la Oceanul Atlantic de Sud la Oceanul Indian, putându-se mai ușor ține legătura dintre cele 2 oceane. Importanța acestui eveniment este și în câștigul moral cât și în impresia care o face asupra Egiptului. În unele cercuri se crede că și alte colonii africane ar putea trece de partea generalului de Gaulle. Cercurile londoneze se arată foarte satisfăcute de acest eveniment și tot atât de optimiste în ceea ce privește posibilitățile și probabilitățile viitoare”⁶.

În tot acest timp, Churchill, neîncercător în propunerile și acțiunile germanilor, și-a menținut poziția și a îndemnat poporul englez să lupte. În același timp, guvernul Marii Britanii a înțeles că greul războiului de apărare trebuie să revină flotei, dar, mai ales, aviației. În anul 1940, Anglia era singura țară care dispunea de sistemul de radiolocație Radar, montat de-a lungul coastei estice, cu semnale centralizate. De asemenea, Anglia mai dispunea și de avioane foarte moderne de vânătoare de tip „Spitfire” și „Hurricane”, cu un corp de piloți deosebit de bine instruiți⁷.

Refuzul guvernului britanic de a duce tratative cu Hitler l-a determinat pe acesta să pună în acțiune planul de invadare denumit „Seelawe” (Leul de mare) și care prevedea, în primul rând, distrugerea aviației britanice la sol și în aer, a uzinelor de avioane și a aerodromurilor, apoi, debarcarea a 25 de divizii pe litoralul sudic și în nord. În acel moment, mijloacele de rezistență ale Angliei erau cu totul restrânse: 24 de divizii, care dispuneau aproape de o mie de tunuri; corpul expediționar englez fusese silit să abandoneze la Dunkerque aproape întreg armamentul de care dispunea: la 8 iunie în metropolă se aflau doar

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Ibidem*.

⁷ Zorin Zamfir, *Istoria universală contemporană*, Editura Oscar Print, București, 2003, p. 173.

72 de care de luptă de tipul „Matilda” și 33 de tipul „Crusader”. Bătălia Angliei s-a desfășurat de-a lungul a trei faze în perioada iunie 1940 – iunie 1941. Pentru a face față valurilor de avioane germane, Marea Britanie a luat o serie de măsuri de întărire a apărării: s-au instalat baterii antiaeriene; s-au ridicat în spațiul aerian numeroase baloane de protecție; s-a amenajat pe litoralul sudic o rețea eficientă de radare și proiectoare, eficientizând treptat sistemul de informare și alarmare⁸. Mai trebuie precizat că încă din 1940 Marea Britanie a depășit Germania la producția de avioane; industria aeronautică germană a asamblat 3000 de aparate, în timp ce ramura similară britanică a produs 4283 de avioane.

În întreaga această perioadă, principala preocupare a guvernului britanic era să găsească aliați. În acest sens, atașatul militar român la Londra sublinia: „În discursul pronunțat de Dl. Churchill în Camera Comunelor în ziua de 20 august a.c. s-a confirmat în mod oficial că aceste două țări (Anglia, SUA, n.n.) înțeleg a coopera din ce în ce mai intens. În acel discurs s-a arătat că USA a obținut de la Imperiul britanic închirierea de baze navale și aeriene în Newfoundland și în Indiile Occidentale. Pe de altă parte, s-a dezvoltat și public, chiar de către oficialitățile cu răspundere, că se duc tratative asidue pentru ca USA să vândă Angliei un mare număr de distrugătoare din actualul stoc ce posedă Marina Americană. O altă probă a cooperării anglo-americane este și activitatea dintre USA și Canada pentru a se ajunge la o formulă în vederea apărării <<continentului american>>”⁹.

În același timp, în cadrul legăturilor cu Statele Unite ale Americii s-au luat imediat măsuri concrete, precum: „Trimiterea în Anglia a unor misiuni Americane Militare, Navale și Aeriene ca observatoare face de asemenea parte din activitatea de apropiere dintre cele 2 țări. Șefii acestor misiuni sunt: a) pentru *armată*: General de brigadă George Strong, subșeful Diviziei planurilor de război din Statul Major General; b) pentru *marină*: Contraamiral Robert Ghormley, subșeful Diviziei Operațiunilor Navale din Statul Major General Naval; c) pentru *aviație*: General de brigadă Delos Emmons din Statul Major General al Armatei și Aerului. Aceste misiuni au și sosit în Anglia și au început vizitarea lucrărilor de Apărare teritorială, a fabricilor de armamente, a șantierelor navale, a coastelor etc. Odată cu votarea în USA a legii serviciului militar obligatoriu s-au emis păreri în unele cercuri de aici că America se apropie în mod sigur de o colaborare efectivă în acest război alături de Anglia”¹⁰. Concomitent cu aceste măsuri, englezii primesc 50 de distrugătoare în schimbul unor facilități navale în Antile; iar în anul următor Roosevelt acceptă să înlocuiască legea *cash and carry*, care limita aprovizionarea către beligeranți, cu legea de împrumut și închiriere (*lend-lease Act*), favorabilă Angliei –, cu toate că practic se traducea prin lichidarea proprietăților engleze din SUA și printr-o dependență materială și financiară crescută a Londrei față de Washington. Documentul¹¹ – înaintat de atașatul militar și naval către MAE – cuprindea și alte informații importante, și anume:

A. *Atitudinea Angliei față de România*, privind revendicările teritoriale ale Bulgariei și Ungariei; Gh. Dumitrescu afirmând că „aprecierile oficiale privind chestiunea Cadrilaterului au fost favorabile Bulgariei [...], datorită bunei și intensei propagande bulgărești, pe de o

⁸Valentin Ciorbea, *Din istoria secolului XX*, vol. 2, *Principalele teatre de operațiuni militare. 1939-1945*, Editura Ex Ponto, Constanța, 2008, p. 64.

⁹A.M.A.E., fond Londra, vol. 267, nepaginat.

¹⁰*Ibidem*.

¹¹*Ibidem*.

parte, iar pe de alta lipsei unei similare activități din partea noastră”¹². Totodată, în cazul Transilvaniei „atât presa cât și cercurile oficiale engleze ne-au fost relativ favorabile”, afirmându-se că „aranjamentul din Transilvania va fi fără îndoială revizuit din nou la finele războiului”¹³.

B. *Tensiunile diplomatice dintre Italia și Grecia*. Referindu-se la tensiunile italo-grecești, Gh. Șt. Dumitrescu afirma că în Londra „părerea este unanimă că Italia vrea să absoarbă Grecia, cel puțin pe timpul războiului pentru a-și îmbunătăți situația strategică în Mediterana de Est, pentru a împiedica pe Anglia să se folosească în viitorul apropiat de avantajele strategice pe care le oferă coasta grecească atât în Marea Ioniană, cât și în Mediterana Răsăriteană. O ocupare a Greciei va îmbunătăți situația Italiei și în Dodecanez, dar în special o va apropia de frontiera turcească, adică de Bosfor. Prin aceasta ar realiza două avantaje: 1) ar amenința cu speranța de a ocupa Bosforul înaintea Rusiei bolșevice și 2) ar amenința Turcia și eventual ar determina-o să-și schimbe politica spre puterile Axei. Un asemenea rezultat ar amenința direct Asia Mică cu posibilitățile ei în aprovizionări de păcură, petrol etc., iar mai departe Indiile Orientale engleze”¹⁴.

III. *Atacurile aeriene germane asupra Angliei*: „În primele atacuri executate, aviația germană a folosit în general formațiile masive de bombardament (Junkers, Dornier și chiar Heinkel 110), apărute, de la mare înălțime, de formații de vânătoare (Heinkel 109 și 113). Acest lucru a fost posibil datorită întrebuințării bazelor aeriene aflate pe teritoriul francez, care fiind destul de aproape au permis însoțirea bombardamentului de către vânătoare. Atacurile au fost executate ziua și noaptea pe direcții multiple, pe front extrem de larg – atingând în unele zile până la 800 km – și în grupuri ce au atins până la 200 aparate. Trebuie remarcat faptul că, începând de la 5 august a.c., raidurile aviației germane – executate de patrulare sau formații masive – au fost aproape continue, prin aceasta urmărindu-se probabil extenuarea sistemului de apărare britanic și scăderea moralului populației civile”¹⁵. În continuare, Gh. Dumitrescu își expune propriile concluzii privind bătălia aviatică, și anume:

„- materialul și personalul aviației engleze a dovedit o vădită superioritate asupra celui german. Avioanele de vânătoare Hurricane și Spitfire – construite după o fericită formulă care le dă pe lângă viteză o remarcabilă manevrabilitate – au dovedit calități superioare avionului Heinkel. De asemenea, piloții englezi – cu cele 600 ore zbor înainte de a intra în escadrile operative – s-au dovedit a fi superior antrenați;

- artileria anti-aeriană engleză dispune de un bun material – tunul a.a. Vickers de 3.7 inches (circa 105 mm) – și este suficient instruită. Proba evidentă o dau cele 300 aparate germane doborâte pe focul artileriei a.a.;

- baloanele de baraj constituie o excelentă apărare antiaeriană în special contra avioanelor ce încearcă să execute bombardamente în picaj. Aceste baraje au fost în numeroase cazuri punctul de atracție al atacurilor avioanelor germane și chiar sfârșitul lor;

- bombele explozive mijlocii germane – întrebuințate până în prezent – nu au o eficacitate prea mare și în general efectele lor s-au limitat numai asupra obiectivelor lovite direct. Casele

¹² *Ibidem*.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ *Ibidem*.

lovite direct au fost, în majoritatea cazurilor, grav avariate; cele din vecinătate n-au suferit – în afara spargerii geamurilor – alte stricăciuni;

- spărturile de geamuri azvârlite de suflul de explozie în toate părțile sunt foarte periculoase și au produs numeroase cazuri de răniri. Pentru evitarea lor se sfătuiește populația să acopere ferestrele cu perdele grele, pături sau chiar pânză de sac;

- bombele incendiare și focul produs de ele este ușor dominat de însăși locatari fără a fi nevoie – în numeroase împrejurări – de intervenția pompierilor;

- moralul populației nu a fost afectat de repetatele alarme și bombardamente aeriene care în unele nopți au avut la Londra o durată de peste 7 ore. Pe timpul bombardamentului publicul își vede liniștit de lucru și timpul petrecut în adăposturile colective este petrecut de multe ori în cântece și dansuri. Direcțiunea unor fabrici lucrând pentru apărarea națională a primit chiar cererile colective ale lucrătorilor de a nu întrerupe lucrul pe timpul alarmelor aeriene. Cererea a fost deferită Guvernului;

- în sfârșit, o ultimă și poate cea mai importantă concluzie este aceea că atacul aviației nu dă aceleași mari rezultate ca atunci când este întreprins în legătură cu atacul trupelor terestre. Pentru evidențierea acestor afirmațiuni se compară acțiunile aviației germane din Polonia, Norvegia, Belgia și Franța cu acțiunea aceleiași aviații asupra Marii Britanii¹⁶;

IV. *Organizarea armatei britanice pentru apărarea teritorială a Angliei.* Pentru apărarea teritorială a Angliei s-au luat următoarele măsuri: crearea unei puternice armate terestre; adaptarea economiei și industriei naționale la necesitățile războiului; sporirea continuă a aviației și armamentului; transformarea totalității insulelor britanice într-o adevărată zonă fortificată¹⁷.

Punerea în practică a acestor măsuri a constat în: „*Crearea unei puternice armate terestre.* Prin noile Ordonanțe Regale, obligativitatea serviciului militar a fost extinsă asupra tuturor bărbaților între 20 și 36 ani. *Toate aceste clase au fost deja înregistrate și recrutate și numărul total al bărbaților deveniți disponibili pentru Armata de Operații se cifrează la 4.200.000 britanici, la care trebuie adăugate contingentele furnizate de Dominioane și Colonii.* Situația Armatei de Operații se prezintă astăzi astfel: se găsesc sub arme, *complet instruiți și dotați* 1.800.000 oameni; restul de 2.400.000 se găsesc în <<asteptare>> și sunt chemate pe rând sub arme, în măsura posibilităților de echipare, cazare, dotare și instruire. Se afirmă că acest număr va fi în întregime încorporat până la sfârșitul primăverii anului 1941. În cifrele indicate mai sus nu trebuie socotite trupele răspândite pe alte teatre de operații (India, Orientul Apropiat și Egipt, Africa de Sud etc.) și că programul de crearea unei armate terestre cuprinde, ca primă tranșă, realizarea a 100 Divizii terestre, după care se va continua cu sporirea acestui număr”¹⁸;

V. *Transformarea insulelor britanice „într-o adevărată zonă fortificată”* printr-o serie de măsuri economice, financiare, militare ș.a. În ceea ce privește măsurile economice, financiare, militare, cele mai importante au fost:

a) *Adaptarea economiei și industriei naționale la necesitățile războiului.* Dându-și seama că războiul modern trebuie condus după principiile integralității, conducătorii Marii

¹⁶ Ibidem.

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ Ibidem.

Britanii au acționat astfel încât „au mobilizat” în sprijinul războiului întreaga economie și industrie națională. Legea mobilizării naționale – votată și începând să fie aplicată de acum două luni – a început să-și dea roadele și anumite acțiuni și cifre, citate mai jos, dau realitatea tabloului: *averile particulare* (fonduri în Bănci, în afaceri de comerț și industrie, fonduri imobiliare etc.), *precum și persoanele se consideră mobilizate și în orice moment la dispoziția statului; toate industriile de război*, ce lucrează pentru înarmarea țării sunt supuse la taxe către stat de 100% asupra beneficiilor nete ce sunt realizate; *bugetul a fost sporit în cursul anului financiar*, introducându-se noi taxe și sporindu-se cele existente, fără a se înregistra vreun pretext; *s-au redus concediile tuturor lucrătorilor și s-a sporit numărul de ore de muncă*, câștigându-se astfel un număr de 28 ore de muncă pe săptămână la fiecare lucrător; – au fost rechiziționate *fără plată* terenurile și clădirile necesare armatei; au fost încorporați *fără plată* circa 1.200.000 oameni (L.D.V. Home Guard) pentru paza lucrurilor de artă și fortificațiilor construite, fapt care dă posibilitate Armatei de Operații să nu fie răspândită și deci diminuată ca forță în operații secundare.

Toate aceste măsuri – extrem de grele pentru popor ce are drept *crez* libertatea individuală – au fost primite cu deosebită înțelegere. Ceva mai mult, la apelul Guvernului și pentru scopuri pur militare, oamenii săraci au împrumutat Statul până acum mai mult de 1½ miliarde de lire sterline. Aceste împrumuturi s-au făcut prin cumpărarea așa-ziselor „*Saving Certificates*” în valoare de 1 liră sterlină și care se poate acoperi de mai mulți subscriitori¹⁹.

b) *Sporirea continuă a aviației și armamentului. Producția de avioane* crește tot mai mult și *în mod oficial* s-a anunțat că a atins – în Anglia – cifra de 2000 aparate lunar. La acest număr trebuie adăugat numărul de avioane ce se fabrică în Canada și Statele Unite care – se afirmă – va ajunge la începutul lui ianuarie 1941, la circa 300 aparate pe zi lucrătoare. La aceeași dată, școlile de aviație militară din Canada vor da aproape 50.000 piloți complet instruiți și antrenați. A fost decis în principiu că aparatele de bombardament fabricate în Noul Continent vor fi aduse în Anglia pe calea aerului și pentru a nu se distrage piloții britanici de la principala lor misiune – execuția războiului – au fost angajați piloți civili americani, care vor conduce aceste aparate în Anglia²⁰.

c) *Transformarea totalității insulelor britanice într-o adevărată zonă fortificată.* Lucrările de fortificarea insulelor britanice, se continuă cu aceeași rapiditate. Enorme cantități de fier sub toate formele și adevărate valuri de ciment s-au întrebuințat și continuă să se întrebuințeze pentru fortificarea Marii Britanii și punerea ei în stare de apărare contra unei eventuale invazii. Lucrările de fortificație, bararea comunicațiilor și minarea zonelor ce pot favoriza invazia inamică se execută cu aceeași intensitate atât pe coaste, cât și în interiorul țării. *O grijă specială* se arată în apărarea aerodromurilor proprii și în micșorarea posibilităților de aterizare pe toate câmpurile care se pretează la aceasta. De curând: *aerodromurile* militare britanice pe care le-am văzut sunt apărute pe lângă lucrări fixe în beton și de către automobile blindate armate cu mitraliere grele ce patrulează pe laturile aerodromului; *câmpurile ce pot fi utilizate la aterizarea avioanelor sau planoarelor* (deci

¹⁹ Ibidem.

²⁰ Ibidem.

chiar cele de dimensiuni mici) au început să devină – după strângerea recoltei – adevărate păduri, datorită marii cantități de stâlpi de lemn înalți de circa 2 metri înfiți în pământ²¹.

d) *Cum se întrevade apărarea Marii Britanii*. Execuția apărării Marii Britanii contra unei încercări de invazie este astfel întrevăzută: *apărarea prin focul elementelor fixe*, constituită din rețele de sârmă, câmpuri de mine, cazemate de mitralieră, artilerie de coastă și de câmp, plasate pe toată lungimea coastelor și pe punctele importante ale terenului și comunicațiilor în interior. Apărarea organizațiilor fixe ale coastelor se face de către unitățile armatei de operațiuni, iar apărarea elementelor fixe și organizațiilor locale se face de către unitățile de voluntari ale Home guard-ului (L.D.V.); *apărarea mobilă* prin unitățile Armatei de operații care, plasate în anumite puncte și dotate cu mijloace automobile de transport, pot fi dirijate și acționa cu rapiditate în direcțiile sau pe punctele amenințate. S-au făcut numeroase astfel de exerciții și după informațiile ce am putut culege rezultatele au fost satisfăcătoare²².

În anii următori, două obiective majore domină diplomația britanică: *Primul obiectiv* decurgea din refuzul oricărui compromis cu puterile Axei. Hotărâți să ducă lupta până la victorie, englezii au fost nevoiți să găsească aliați precum S.U.A. și U.R.S.S.²³; să obțină sprijinul țărilor latino-americane, dobândit în mod definitiv în 1942-1943²⁴; să accepte neutralitatea unor state potențial utile (Turcia, Suedia, Spania, Elveția); să ajute victimele Axei²⁵; să întrețină și să dezvolte mișcările de rezistență (Franța Liberă²⁶, guvernele europene aflate în exil, luptele de partizani din teritoriile ocupate²⁷). *Al doilea obiectiv* se referea la scopurile războiului – eradicarea fascismului, dreptul popoarelor de a fi libere și securitatea colectivă. Astfel, Marea Britanie, U.R.S.S. și S.U.A. au devenit aliate pentru că au fost constrânse să facă acest lucru prin atacurile suferite din partea Germaniei și Japoniei. În anii 1941 și 1942, Aliații au fost obligați să rămână în defensivă, așteptând ca fluxul dușman să se oprească. La sfârșitul lui 1942, într-adevăr, pe toate fronturile de operațiuni începe o răsturnare; pretutindeni agresorii sunt opriți –, deși Aliații nu și-au folosit toate resursele militare, logistice și economice. Începe o nouă cotitură în desfășurarea războiului – determinată de victoriile flotei americane, din vara anului 1942, din Marea Coralilor și de la Midway, împotriva japonezilor, cât și de înfrângerea germanilor la Stalingrad²⁸. De asemenea, Statele Unite au preluat ofensiva în insulele Solomon, unde, după lupte grele – august 1942 – februarie 1943 –, obțineau prima mare victorie strategică, obligând Japonia să evacueze Guadalcanal și oprindu-i expansiunea. În 1943, a devenit clar faptul că Națiunile Unite (în august 1941, Roosevelt și Churchill semnează *Carta Atlanticului*, document ce stabilea

²¹ *Ibidem*.

²² *Ibidem*.

²³ Jean-Baptiste Duroselle, *op. cit.*, p. 274-287.

²⁴ Constantin Bușe, *Din istoria relațiilor internaționale. Studii*, Editura Enciclopedică, București, 2009, p. 408-449.

²⁵ Paul Johnson, *O istorie a lumii moderne, 1920-2000*, Editura Humanitas, București, 2005, p. 383.

²⁶ Jean Carpentier, François Lebrun, coord., *Istoria Franței*, Institutul European, Iași, 2001, p. 354-358.

²⁷ Barbara Jelavich, *Istoria Balcanilor*, vol. II, Editura Institutul European, Iași, 2000, p. 238-257; Eric Hobsbawm, *O istorie a secolului XX. Era extremelor. 1914-1991*, Editura Cartier, Chișinău, 1999, p. 194-202.

²⁸ Vezi, pe larg: Liddell Hart, *Istoria celui de-al doilea război mondial*, vol. I-II, Editura Orizonturi, București, 2006; Henri Michel, *Al Doilea Război Mondial*, Editura Corint, București, 2000; Valentin Ciorbea, *op. cit.*; Gheorghe Buzatu, *România și războiul mondial din 1939-1945*, Iași, 1995; Leonida Loghin, *Al doilea război mondial. Acțiuni militare, politice și diplomatice. Cronologie*, Editura Politică, București, 1984.

principiile viitoarei colaborări americano-britanice²⁹; aceasta a stat la baza *Declarației Națiunilor Unite*, semnată la 1 ianuarie 1942 de 26 de state antinaziste), care aveau un potențial de război mult mai mare, au preluat inițiativa strategică³⁰.

După terminarea războiului aceste alianțe practic s-au destrămat: „De îndată ce nu a mai existat un fascism împotriva căruia să se unească, capitalismul și comunismul se pregăteau din nou să se înfrunte ca niște dușmani de moarte”³¹. Începând cu cea de-a doua jumătate a lui 1945, timp de trei întâlniri internaționale (Potsdam în iulie, Londra în octombrie și Moscova în decembrie), cele două tabere nu reușesc să se înțeleagă în nicio privință. Logica politicii de *contrainment* prevalează asupra celei a tranzacțiilor, fiind însoțită de revenirea fantasmelor cu privire la insecuritatea cronică pe care o reprezenta Rusia pentru Europa³².

BIBLIOGRAFIE:

- Arhiva Ministerului Afacerilor Externe al României, București, fond Londra, vol. 267.
- Berstein, Serge, Milza, Pierre, *Istoria Europei*, vol. 5, *Secolul XX (din 1919 până în zilele noastre)*, Institutul European, Iași, 1998.
- Bușe, Constantin, *Din istoria relațiilor internaționale. Studii*, Editura Enciclopedică, București, 2009.
- Bușe, Constantin, Dascălu, Nicolae, *Diplomație în vreme de război*, Editura Universității, București, 2000.
- Buzatu, Gheorghe, *România și războiul mondial din 1939-1945*, Iași, 1995.
- Carpentier, Jean, Lebrun, François, coord., *Istoria Franței*, Institutul European, Iași, 2001.
- Ciorbea, Valentin, *Din istoria secolului XX*, vol. 2, *Principalele teatre de operațiuni militare. 1939-1945*, Editura Ex Ponto, Constanța, 2008.
- Cîrstea, Marusia, *Atașați militari români în Marea Britanie (1919-1939)*, Editura Universitaria, Craiova, 2009.
- Duroselle, Jean-Baptiste, *Istoria relațiilor internaționale. 1919-1947*, vol. I, Editura Științelor Sociale și Politice, București, 2006.
- Gaillard, Jean-Michel, Rowley, Anthony, *Istoria continentului european de la 1850 până la sfârșitul secolului al XX-lea*, Editura Cartier, București, 2000.
- Hart, Liddell, *Istoria celui de-al doilea război mondial*, vol. I-II, Editura Orizonturi, București, 2006.
- Hobsbawm, Eric, *O istorie a secolului XX. Era extremelor. 1914-1991*, Editura Cartier, Chișinău, 1999.
- Istoria Românilor*, vol. IX, coordonator Dinu C. Giurescu, secretar Florin Șperlea, Editura Enciclopedică, București, 2008.

²⁹ Vezi *Istoria Românilor*, vol. IX, coordonator Dinu C. Giurescu, secretar Florin Șperlea, Editura Enciclopedică, București, 2008, pp. 33-35.

³⁰ Constantin Bușe, Nicolae Dascălu, *Diplomație în vreme de război*, Editura Universității, București, 2000, p. 25-65.

³¹ Eric Hobsbawm, *op. cit.*, p. 212.

³² Jean-Michel Gaillard, Anthony Rowley, *Istoria continentului european de la 1850 până la sfârșitul secolului al XX-lea*, Editura Cartier, București, 2000, p. 343.

- Jelavich, Barbara, *Istoria Balcanilor*, vol. II, Editura Institutul European, Iași, 2000.
- Johnson, Paul, *O istorie a lumii moderne, 1920-2000*, Editura Humanitas, București, 2005.
- Loghin, Leonida, *Al doilea război mondial. Acțiuni militare, politice și diplomatice. Cronologie*, Editura Politică, București, 1984.
- Michel, Henri, *Al Doilea Război Mondial*, Editura Corint, București, 2000.
- Moșneagu, Marian, *Dicționarul marinarilor români*, Editura Militară, București, 2008.
- Zamfir, Zorin, *Istoria universală contemporană*, Editura Oscar Print, București, 2003.